

TÜRKÇE ÖZET :

TÜRK TARİHİNİN ANAHTARLARI VE ESKİ TÜRK TİPİ

BEĞLAN B. TOĞROL

İSLÂMİYETTEN ÖNCE TÜRK TARİHİ (M.S. 6-11. Yüzyıllar)

Orhon Abideleri

Yaklaşık 6. yüzyıldan 8. yüzyıla kadar devam eden Göktürk İmparatorluğunun yazılı tarihçesini kapsayan ve Doğu Asyada şimdiki Moğolistan'da bulunan ve ilk Türkçe tarih olan Orhon abidelerindeki bilgiler tarihî yönden olduğu kadar Eski Türklerin sosyokültürel ve psikolojik yapılarına da ışık tutmaktadır. Abidelerin başyazarı Bilge Kağan'ın ağzından babası İltiş'in halkından gelen destekle nasıl Çin boyunduruğundan kurtularak Göktürk İmparatorluğunu yeniden ihya ettiği, devletin başındaki liderlerin ancak halkın desteğini sağlayabildikleri sürece iktidarda kalabildikleri içtenlikle anlatılmaktadır. Türk dilinin, Türk tarihinin ve Türk karakterinin bütün haşmetiyle görüldüğü bu abidelerde katıksız Alp tipi bir kahraman olan Kül Tekin'in eşsiz cengâverliği, kahramanlığı ve fedakârlığı, İmparator olan ağabeyi Bilge Kağan'a ve milletine olan bağlılığı, insanı büyüleyen bir tarzda anlatılarak ebediyete maledilmiştir. Bilge Kağan'ın kendisi de bu âbidelerde kahraman, basiretli, daima halkın iyiliğini düşünen eşsiz bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Tonyukuk âbidelerinden, Bilge Kağan'ın, amcası ve babasının başvekilliğini ve başkumandanlığını yapmış olan Tonyukuk akıllı, dirayetli, vefî bir devlet adamı olarak tarihteki yerini almaktadır. Bu abidelerdeki bilgilerden ve o zamanla ilgili arkeolojik buluntulardan, Türklerin 6. ilâ 9. yüzyıllar arasında Uzak Doğuda bü-

yük bir kuvvet oldukları, hemen hemen bütün Asyayı içine alan ve çeşitli Türk kavimlerinin konfederasyonunu içeren İmparatorluklar kurdukları anlaşılmaktadır. Türklerin zengin ticaret hayatına ve devrinin ileri teknolojisine vakıf, yerleşik şehirlere sahip, fakat son derece hareketli, mesafelerden yılmayan dinamik, medenî ve ileri bir toplum olduğu anlaşılmaktadır. Liderlerin halkına esir gözüyle bakmayan, halkın hizmetinde olduğu, üstün bir idareci anlayışına sahip olan bu milletin devlet kurmadaki üstün başarısının temelinde, eşitlik, adalet ve hürriyet gibi bugün dahi özlenen fikirlerin bir hayat tarzı olarak yerleşmiş olmasının sebep olduğu tartışılmaz.

Birinci ve İkinci Uygur Türk Devleti

Göktürk İmparatorluğunun 745'de batışını müteakip yüz sene boyunca 845'e kadar Uygur Türkleri aynı yörede hâkim olmuş, daha sonra Kırgız Türklerinin bastırmasıyla Uygur Türkleri uzak doğudaki yurtlarından Güney Batı'ya, Türkistan'a doğru göç etmeye başlamışlardır. Bu durum Türk tarihinde çok önemli bir nirengi noktasıdır, çünkü bu andan itibaren Türkler artık yönlerini Batı'ya doğru çevirerek, ve yol boyunca eşsiz medeniyette şehirler inşa ederek, imparatorluklar ve medeniyetler kurarak, harekete başlamışlardır. Yeni Uygur devletinin Başkenti Karahoço, Ötüken'in 1400 kilometre Güney batısındadır. Göktürk alfabesinin yerine Uygur Alfabeti geçmiş, o günkü çok ileri baskı sistemiyle Türkçe binlerce kitap basılmıştır.

İSLÂMİYETTEN SONRA TÜRK TARİHİ

Karahanlılar Devrinde (940 - 1040) kütle halinde İslâmiyeti kabul eden Türklerin Başkentleri artık Kaşgardır ve Türkler Uzak Doğudan uzaklaşarak artık Ortak Asyaya yerleşmiş fakat gözü halâ Batı'ya yönelik bir millettir. Horasan, Irak ve Afganistan'da İmparatorluk kurmuş ve Hindistan'ın içlerine kadar uzanmış bulunan Gaznevîler de bütün diğer Türk devletleri gibi İslâmiyete çok büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

Gaznevîleri tarih sahnesinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu (1040-1299) takip etmiş, Batı'ya doğru hareket yeni bir güç kazan-

mıştır. 1055'te Tuğrul Bey Bağdat'ta Abbasî Halifelerini himayesine almış, 1071'de Alpaslan'ın Malazkirt Savaşındaki üstün başarısıyla Anadolu'nun fethi ve Avrupa'ya doğru yayılma hareketi hızlanmıştır. Türkler Malazkirtten 6 yıl sonra artık İzniktedir ve bir kaç yıl içinde bütün Anadolu Müslüman Türk olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu (1299-1923) 13. Yüzyılda Anadolu'nun uğradığı Moğol istilâsının ardından gelen Türk akıncılar arasında Ertuğrul Bey Kuzey Batı Anadolu'da İznik civarında Bizans hududuna yerleşerek bu yöreye hakim olmaya başlamış, ölümünde oğlu Osman'a 5000 km² lik bir devlet bırakmıştır. Bu devlet iki yüzyıl içinde bütün Bizans topraklarını, Güney-doğu Avrupa ve Anadoluyu, Macaristan ve Arabistanı içeren muazzam bir imparatorluk olmuştur.

1326'da Bursa Başkenttir. Birinci Murat Başkenti 1365'te Edirne'ye naklederek Avrupa'ya yayılma hareketini başlamıştır. 1453'te İstanbulun Fatih Sultan Mehmet tarafından fethiyle Osmanlı İmparatorluğu «Doğu Roma» İmparatorluğunun yerine geçmiştir.

Bütün bu fetihlerde en önemli faktör akıncı gaziler olmakla birlikte, halkın bu yerlere yerleşerek, sahip çıkmalarına son yıllarda yapılan araştırmalarla dervişlerin de katkılarının azımsanmayacak mahiyette olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu'da Ahi ve Bektaşî teşkilatlarının birleştirici özelliği, Müslüman Türklerin sür'atle geliştirdikleri vakıflar, bütün devlete hâkim olan dirlik ve düzen yüzyıllar boyunca bütün dünyanın gıpta, hayret ve hayranlığına sebebiyet vermiş ve Osmanlı İmparatorluğu tarihinin en uzun süreli ve başarılı İmparatorluklarından biri olarak tarihteki yerini almıştır.

